

MYŚLI

O NIEPOKALANYM POCZĘCIU

KONTEKST

O Niepokalanym Poczęciu Maryi Matki Chrystusa możemy myśleć tylko w odpowiednim kontekście. Kontekst ten odnajdujemy analizując pojęcia, które tutaj wchodzi w grę. Chodzi więc o „poczęcie” w znaczeniu zapoczątkowania życia ludzkiej istoty — wiadomo że poczęcie to nie ma charakteru i tylko biologicznego. Począyna się nie tylko ciało, lecz i duch, stwarzany przez Boga wówczas, gdy rodzice dają początek nowemu ciału. Duch jest duszą owego ciała (organizmu), czyli zasadą i źródłem całego życia, wszystkich jego przejawów zmiennych dla osoby ludzkiej. Poczęcie człowieka to początek istnienia nowego ducha — tu też znajdujemy się bezpośredni grunt dla zrozumienia prawdy o Niepokalanym Poczęciu Maryi. Każdy duch ludzki bowiem mógłby się poczynić w stanie łaski uświęcającej, czyli posiadać od pierwszego momentu swego istnienia udział w naturze Bożej, realną zdolność uczestniczenia w życiu wewnętrznym Boga. Na tym właśnie polega łaska uświęcająca, to stanowi jej istotę. Łaska uświęcająca to sama boskość zaszczerpiona w duchowej duszy ludzkiej. Bez rozumienia istoty łaski nie

sposób myśleć prawidłowo o Niepokalanym Poczęciu. Nadprzyrodzona tajemnica łaski stanowi bliższy kontekst dla myślenia o tym przywileju Maryi.

Wiadomo z Objawienia — znikądina bowiem nie można wiedzieć czegośkolwiek na ten temat — że każdy człowiek w konsekwencji grzechu pierwszych rodziców poczynia się nie w stanie łaski uświęcającej, ale bez niej. Brak łaski w poczynającej się z ojca i matki nowej istocie ludzkiej stanowi istotę grzechu pierworodnego. Bóg stwarza wówczas ducha, aby stanowił duszę organizmu, który zaczyna istnieć, ale nie obdarza go łaską, nie daje mu w pierwszej chwili poczęcia uczestnictwa w swej własnej naturze oraz zdolności uczestniczenia w swym własnym życiu wewnętrznym. Poczynia się człowiek jak by z daleka od Boga, bez nadnaturalnej siły jednoczącej z Nim. Siłą tę może wziąć później z Odkupienia, które dla wszystkich ludzi jest źródłem łaski i podstawą zbawienia — ale w pierwszej chwili poczęcia nie posiada jej jeszcze w sobie. Maryja natomiast posiada łaskę uświęcającą w chwili poczęcia, dlatego o Jej Niepokalanym Poczęciu najlepiej mówią słowa ewangelisty św. Łukasza, odmawiane ob-

szcześnie w pozdrowieniu anielskim: „łaski pełna”. Niepokalane Poczęcie oznacza szczególną krystalizację łaski, życia nadprzyrodzonego, w ludzkiej duszy Maryi, którą zawdzięcza Ona — Tak, jak każdy człowiek — Odkupieniu dokonane przez Chrystusa. Odkupienie przychodzi do każdego innego człowieka, aby go wyzwolić od grzechu pierworodnego i pomóc mu do przewyższenia jego skutków, tak że ostatecznie może on się zjednoczyć z Bogiem, czyli zbawić. Do Maryi przyszedł Odkupienie w inny sposób: uprzedziło grzech pierworodny, nie dopuściło doń.

Jeżeli mamy prawidłowo myśleć o Niepokalanym Poczęciu, musimy myśleć o nim w kontekście Odkupienia. Odkupienie zostało dokonane przez Jezusa Chrystusa — Boga-Człowieka, który był Synem Maryi. Synostwo Jezusa względem Maryi tłumaczy, dlaczego została Ona odkupiona inaczej niż wszyscy inni ludzie. Syn ma z prawą naturą szczególne zobowiązania w stosunku do matki. Syn Maryi — Odkupiciel w jsk nadoskonalszy sposób wywiązał się z tych zobowiązań, dlatego została Ona odkupiona inaczej — w inny sposób miała wzięć łaskę, która jest przeznaczonym dla ludzi owocem Odkupienia.

JAK KSZTAŁTUJĄ SIĘ ŚWIĘCI?

Spróbujmy jednak w tym rozważaniu myśleć o Niepokalanym Poczęciu przede wszystkim w kontekście świętości. Świętość jest przybitiem Boga, ułożeniem się „na Jego” i to, nie ułożeniem się „na siebie” z łaską człowieka. Człowiek nie jest z natury święty — teza o naturalnej doskonałości człowieka wysunęła przez J. J. Rousseau pozostała w stałym konfliktie z

doświadczeniem zewnętrznym i wewnętrznym. Tym niemniej człowiek pozostaje w orbicie świętości, w której nieuprzedzony rozum (n wet poniekąd bez względu na światopogląd) widzi wysokość, najwyższe osiągnięcie człowieczeństwa. Oczywiście, że tylko światopogląd religijny łączy świętość człowieka z Bogiem. Wszędzie zaś łączy się ona z wysoką doskonałością moralną, z jakimś heroizmem życia. Niemniej tylko żywy stosunek do Boga nadaje doskonałości moralnej charakter świętości. Raczej trudno mówić o świętych „poza religie”, samo słowo „święty” należy do języka religii.

Jak kształtują się święci? Zaznaczmy od razu, że zadajemy sobie to pytanie w ścisłym związku z tajemnicą Niepokalanego Poczęcia. Świętość jest właściwym atrybutem Boga, ułożeniem się z Jego istotą — „święci zatem kształtują się przez uczestnictwo w tej istocie, w naturze Boga. Łaska jest podstawą świętości. Ponieważ łaska uświęcająca (czyli „łaska, która czyni świętym”) stanowi owoc Odkupienia, zatem święci kształtują się w najbliższej łączności z Odkupieniem. Święty to człowiek, który szczególnie obficie i do głębi czerpie z dzieła Odkupienia. Ponieważ Niepokalane Poczęcie oznacza obecność łaski uświęcającej już w pierwszej chwili poczęcia Maryi, go już wyłącznym. Jej udziałem wśród wszystkich świętych, stanowi ono przede wszystkim do tego, by uprawiać ją za szczególnie święci; by nazywać ją „świętością”.

Święci powstają w orbicie dzieła Odkupienia, podstawą świętości jest łaska i równocześnie świętość jest owocem łączności z Bogiem i trudni, owocem walki. W tym punkcie, świętość konkretnych świętych spotyka się z tajem-

nicą grzechu pierworodnego. Grzech pierworodny pozostawia bowiem w duszy ludzkiej ślady, których łaska nie zacierza od razu. Ustupują one powoli i stopniowo w miarę współpracy z łaską, ale wciąż właściwie trwają w duszy i pozwalają się rozpoznać jako zarzewie grzechu (fomes peccati). Grzech pierworodny jako grzech znika wraz z najpierwszą łaską, którą w życiu chrześcijan przynosi sakrament chrztu św. — ale grzech pierworodny pomimo łaski poniekąd dalej trwa w duszy przez swoje skutki. I dlatego świętość, która kształtuje się w orbicie dzieła Odkupienia, kształtuje się równocześnie z łaski i z walki. W tej formie jest znana ludziom i w tej też formie jest uznawana i ceniona. Dlatego właśnie świętość jest trudną, gdyż wyrasta w wewnętrznej walce z trojaką pożądlivoscia: oczu, ciała i z pychą żywota, którą można by także nazwać „pożądlivoscia ducha”. W każdej z tych pożałdlivoscí dochodzi do głosu jakaś skłonność natury, za którą kryje się pewne dobro, ale sama skłonność jest spaczona i nieuporządkowana. Ślad właśnie konieczności wewnętrznej walki z samym sobą, a do tej wewnętrznej walki dołącza się również walka zewnętrzna, „walka” bowiem, w którym człowiek żyje i działa, cały jest przeszycony skutkami grzechu pierworodnego. Grzech ten jest wszędzie udziałem wszystkich ludzi, a oni tworzą „świat”.

Święci kształtują się w orbicie dzieła Odkupienia, którego owocem jest łaska. Ograniczone jednakże „łaski” nie daje w pierwszym rzędzie na pierwszy plan nie skutków grzechu pierworodnego, ale jakiegoś przesłania tego zarzewia, które wciąż grozi wybuchem. Jest ale w nim, to w drugich, to w innych spz-

leceństwach, czy też w całej ludzkości. Podstawą funkcją łaski (gratia sanans) w życiu duchowym człowieka jest oczyszczenie, a dopiero w ślad za nim przychodzi oświecenie i zjednoczenie z Bogiem — każde z nich o tyle może się dokonać, o ile dojrzałe już jest oczyszczenie duszy. Gdyby nie było grzechu pierworodnego, świętość człowieka kształtowałaby się inaczej. W Maryi nie było grzechu pierworodnego i dlatego świętość Jej inaczej się kształtowała niż świętość innych ludzi. Równocześnie zaś świętość ta kształtowała się wśród ludzi noszących na sobie skutki grzechu pierworodnego.

PRZYWILEJ CZY ZADATEK?

Jesteśmy jednakże przyzwyczajeni do tego drugiego kształtu świętości. Dlatego też jej stroną negatywną, polegającą na walce z sobą samym, gotowi jesteśmy uznać za najistotniejszą znamię świętości — i w dużej mierze myślimy wówczas poprawnie. Ale tylko „w dużej mierze”, a jeszcze nie w całej pełni. Walka bowiem z samym sobą nie jest bynajmniej celem, ale tylko środkiem do celu — celem zaś jest pełny rozwój miłości, która stanowi najważniejszy emanat łaski. Grzech pierworodny wprowadził w świętość człowieka, w cały proces uświęcenia przez łaskę powstany moment negatywny. Trzeba o tym pamiętać, gdy się rozważa problem świętości w kontekście Niepokalanego Poczęcia. Świętość Maryi musiała być w zasadniczym znaczeniu wolna od tego momentu, jakim ów moment był.

Tak bardzo jednakże jesteśmy przyzwyczajeni do momentu negatywnego w świętości, że jego brak może nam przeskakać. Dlatego to w innych spz-

